

BESZÁMOLÓJELENTÉS

a Kossuth Lajos Tudományegyetem Tanárképző Tanácsának az 1959/60-as tanévben végzett munkájáról.

A művelődésügyi miniszter 155/1958.M.M.sz. utasítás III/12. pontja alapján Tanárképző Tanácsunk munkájáról szóló jelentésemet az alábbiakban terjesztem elő.

I.

Örvendetes tényként kell megállapítanunk, hogy az eltelt egy év alatt egyetemünk közvéleményében is mind nagyobb szerepet és jelentőséget kapott a tanárképzés megjavításának kérdése. A MSZMP művelődéspolitikai határozatainak megfelelően oktatóink is kezdik felismerni a tanárképzés különös fontosságát s egyre inkább érzik felelősségüket az eljövendő tanárnemzedék szocialista képzésében és nevelésében.

A Művelődésügyi Minisztérium az 5 éves képzés megteremtésével, az egyetemhez kapcsolt gyakorló iskolával biztosította azokat a szervezeti kereteket, amelynek segítségével sikeresebben megoldható a jó elméleti és gyakorlati tanárképzés. Ugyanakkor létrehozta a Minisztérium a Tanárképző Tanácsot is, amelynek az a feladata, hogy biztosítsa a szocialista tanárképzés legmagasabb szintre való emelését és irányítsa az egyetemhez kapcsolt gyakorló iskolában folyó gyakorlati tanárképzést. Tanárképző Tanácsunk 1958. szeptember és október hónapokban vitatta meg a Tanács-felállításáról szóló miniszteri rendeletet és a vita alapján határozta meg a tanévi munka-programját.

Az említett üléseken Tanárképző Tanácsunk elemezte a jelenlegi helyzetet s megállapította, hogy egyetemünk mind a mai napig nem tudta kielégítő módon megoldani a tanár- és tudósképzés kettős feladatát. A szakmai képzés színvonalának biztosítása mellett évek óta háttérbe szorult a tanárképzés ügye. Rosszabbodott a helyzet azzal is, hogy a kikerülő tanárszakos hallgatók megfelelő tanítási gyakorlatra nem tehettek szert. A szakmódszertani oktatás egyes tárgyakban messze elmaradt a kor követelményei mögött.

Tanárképző Tanácsunk tudatában volt és van felelősségteljes munkájának, de azt is látja, hogy feladatát csak akkor tudja eredményesen megoldani, ha az egyetem valamennyi oktatója, a szaktanszékek támogatják ebben a munkában. Ezért a jelen tanév főfeladatául azt tűzte ki, hogy az egyetem széles közvéleményében előtérbe állítsa a tanárképzés ügyét és a szaktanszékek figyelmét ráirányítsa erre a fontos feladatra. Ezt a célt szolgálta a tanárképzés megjavítása céljából kiadott miniszteri utasítás szaktanszékeken és kari tanácsuléseken való megvitatása is. A rendelkezés megvitatása azt igazolta, hogy egyetemünk minden tanszéke komoly érdeklődést tanusít és felelősséget érez a tanárképzés továbbfejlesztésének ügye iránt.

A szaktanszékek és a gyakorló iskola közötti kapcsolat elmélyítését szolgálta a gyakorlóiskolában működő pedagógusok szakmai továbbképzésének megszervezése is. Intézeteink nagy ambícióval fogtak hozzá e munkához és különösen eredményes tevékenységet fejtett ki a történelmi, a magyar-irodalmi és nyelvészeti, valamint az orosz és a matematikai intézet. Külön szeretnénk kiemelni a történelmi intézet továbbképzési munkáját, ahol az egyetemi oktatók egy-egy korszak tudományos problémáiról számoltak be, ugyanakkor a gyakorlóiskolai tanárok ugyanennek a korszaknak oktatási, nevelési problémáit tárták fel és vitatták meg. Tapasztalataink szerint a gyakorlóiskolai tanárok is örömmel vállalták ezeket a feladatokat, mert a tudományos és az oktató-nevelő munkáról folyó kölcsönös eszmecsere nemcsak továbbképzésüket, hanem iskolai munkájukat is segítette.

A gyakorlóiskolával való szorosabb kapcsolat lehetővé tette, hogy egyetemi intézeteink segítsék az iskola könyvtárainak, szertárainak, műhelyeinek megfelelő támogatását. Intézeteink éltek is ezzel a lehetőséggel és a tanév folyamán is sok könyvvvel, szertári felszereléssel és műhelyi eszközökkel gyarapították a gyakorló iskola felszerelését. Ezt a munkát a következő években is tovább kell folytatni.

A gyakorlóiskolai tanárok ideológiai képzését a városi tanács által szervezett ideológiai oktatás keretében

biztosítottuk. Az ideológiai záróvizsgákon jól szerepeltek gyakorló iskolánk pedagógusai. A következő tanévtől az ideológiai oktatást is Tanárképző Tanácsunknak kell biztosítania.

Tanárképző Tanácsunk figyelemmel kísérte és irányította a gyakorló iskolában folyó oktató-nevelő munkát is. Tanárképző Tanácsunk elnöke, titkára és több tagja több ízben részt vett a gyakorló iskola nevelési értekezletein, ahol az egységes nevelési eljárások, a koedukáció és az általános iskola és gimnázium együttműködésének egyéves nevelési tapasztalatait vitatták meg. A Tanárképző Tanács titkára többször résztvett az iskola tantestületi és egyéb munkaközösségi ülésein s így betekintést nyertünk az iskola mindennapi életébe is.

A gyakorló iskola fennállásának 100 éves jubileuma alkalmával tartott ünnepségeken Dr. Jausz Béla a Tanárképző Tanács elnöke, a jubileumi ünnepségen, dr. Kardos Pál a TT tagja a kiállítás megnyitásán és Dr. Juhász Géza egyetemi tanár a Kossuthplakett leleplezése alkalmából mondott ünnepi beszédet.

Az egyetemről kikerülő fiatal tanárok szakmai, politikai és pedagógiai felkészültségének és felkészítésének problémáiról Tanárképző Tanácsunk rendezésében 3 megye művelődésügyi osztályainak képviselői, szakfelügyelői és a két gyakorló gimnázium igazgatóinak részvételével őszinte hangulatú konferenciát tartottunk 1959. május 15-én. A 4 órás emelkedett színvonalú vita termékeny volt, mind az egyetem, mind pedig a művelődésügyi osztály dolgozói számára. Noha, az egyetemünkről 2-3 évvel ezelőtt kikerült fiatal tanárok felkészültsége miatt általában nem kellett szőgyenkeznünk, mégis a konferencia tanulságai azt bizonyították, hogy a fiatal kezdő tanárok eszméi, világnézeti felkészültsége hagy a legtöbb kívánivalót maga után. A másik lényeges hiányosság a gyakorlati-pedagógiai felkészítés, a nem egészen megfelelő szakmódszertani előképzettségben keresendő. A tanácskozás a hibák kölcsönös feltárása mellett hasznos észrevételeket adott a megoldási módokra vonatkozóan is. Az ankét tapasztalatait a

következő év munkája során igyekszünk majd hasznosítani. Meg kell említenünk azt is, hogy a minisztérium jelen volt képviselője is teljes megelégedését fejezte ki az értekezlet pozitív eredményei felett, s az országos viszonylatban is értékesíthető megfontolások és javaslatok illetékes helyre való továbbjuttatását ígérte meg.

Ugyan ilyen jellegű vitát eredményezett a gyakorló tanítás tapasztalatairól tartott VI. rendes tanácsülésünk is. Az eredmények rögzítése mellett főleg azokkal a kérdésekkel foglalkozott Tanárképző Tanácsunk, amelyek a fiatal tanárnemzedék jobb eszmei, politikai, szakmai és pedagógiai felkészültségét hivatottak elősegíteni. Ezek a kérdések három síkon jelentkeztek:

- 1/ magában az egyetemi oktatásban,
- 2/ a szakdidaktikai oktatás feladatainak körében és
- 3/ a gyakorló gimnázium munkájában.

A vita lehetővé tette, hogy figyelmünket a következő tanévben azok felé a fontos oktatási és nevelési kérdések felé fordítsuk, amelyeknek körültekintő kidolgozása nélkül nem juthatunk előre a szocialista tanárképzés és a gyakorlati életre való felkészítés útján.

II.

Tanárképző Tanácsunk ezévi másik főfeladata a gyakorló iskola megfelelő színvonalu tanári karának kialakítása volt. Ez a munka gondos, körültekintő, felmérő feladatot jelentett számunkra. A munka időben való megindítását késleltette a TT titkárának késői munkakörbe állítása, de - ha egy kissé megkésve is - intézeteink cselekvő közreműködésével, a pályázatok beadásáig zömmel befejeződött a számbajöhető tanárok két-három alkalommal való meglátogatása. A látogatások alkalmával szerzett tapasztalatokról intézeteink, illetve a megbízott oktatók írásbeli véleményüket is eljuttatták a TT-hoz.

A gyakorló gimnázium pályázati uton meghirdetett igazgatói és két igazgatóhelyettesi állására 12 pályázat érkezett be. A pályázatokat az egyetemi és városi Pártbizottsággal való előzetes megbeszélés alapján Tanárképző Tanácsunk megvitatta és a gyakorló gimnázium igazgatójaként titkos szavazással Papp Imrét, a jelenlegi Fazekas Gimnázium igazgatóját hozta javaslatba. Javaslatunkat a Művelődésügyi Minisztérium is elfogadta. A gimnázium igazgatóhelyettesi állását mind a mai napig nem sikerült alkalmas jelölttel betölteni, bár dr. Dobó Árpád utólagos felkérésünkre pályázatát benyújtotta, főhatósága azonban, az Építésügyi Minisztérium kiadásához mindezideig nem járult hozzá, s így kénytelenek voltunk a Művelődésügyi Minisztérium közbenjárását kérni. Dr. Dobó Árpád ügye jelenleg folyamatban van.

Az általános iskola igazgatóhelyettesi állására Tanárképző Tanácsunk Váróczi Saroltát hozta javaslatba.

A meghirdetett 37 gyakorló vezetői és 4 nem vezetőtanári állásra összesen 101 pályázat érkezett be. Az intézeti javaslatokat egyetemünk Pártszervezetével, a Városi Tanács Művelődésügyi Osztályával, a Városi Pedagógus Pártszervezet és a Városi Pártbizottság illetékeivel is megbeszéltük. Tanárképző Tanácsunk II. rendkívüli ülésén titkos szavazással a pályázók közül a vezetőtanárokkal szemben támasztott követelményeknek legjobban megfelelő 37 vezetőtanár és 4 nem vezetőtanár kinevezésére tett javaslatot a Rektor Elvtársnak. Sajnos, azóta többen más állásba való kerülés és lakásügyeik megoldhatatlansága következtében visszamondták pályázatukat. /Ének, rajz, Kémia, biológia/. A pályázatok alapján a következő tanulságokat szűrhetjük le:

1/ Debrecenben és közvetlen környékén még több olyan pedagógus dolgozik, akik teljes mértékben megfelelnek a gyakorló vezetőtanárral⁺ támasztott követelményeknek, de e tanévben nem nyújtották be pályázatukat. E nevelők megnyerésérekövetkező tanévben mindent meg kell tennünk, ha azt akarjuk, hogy a gyakorló iskola tanári kara ideológiai,

⁺szemben
1016.

politikai, szakmai és pedagógiai szempontból egyaránt kielégítse a vele szemben támasztható követelményeket.

2/ A jelenleg javaslatba hozott vezetőtanárok alapját képezhetik ugyan a gyakorló iskola tantestületének, de a következő tanévben sokkal több, politikailag is aktív, ideológiailag jól képzett, fiatalabb tanár megnyerésére kell törekednünk, mert a jelenlegi helyzet nem teljesen megnyugtató.

A vezetőtanári megbízatást nem nyert, gyakorlóiskolánktól elkerülő nevelők megfelelő elhelyezését a Városi Tanáccsal karöltve egy-két esettől eltekintve megnyugtató módon sikerült megoldanunk.

A Városi Tanáccsal való együttműködésünk nemcsak a nem könnyű személyi kérdések intézésében, de egyébként is minden szempontból megnyugtató volt.

Az 1959-60-as tanévtől gyakorló iskolánkban a Művelődésügyi Minisztérium rendelkezése alapján az általános iskola alsó-tagozata is megindul. A gyakorló iskola rendkívül súlyos tantermi nehézségei miatt azonban az alsótagozat délutános lesz, ami sem pedagógiai, sem egyéb szempontok miatt nem éppen a legmegnyugtatóbb. Súlyosbitja a helyzetet, hogy a szükséges napközi otthont sem tudjuk megnyitni, mert ez csak az amúgyis szűken lévő tantermek csökkentésével lenne megoldható. /Az épületben 22 tanterem áll az oktatómunka rendelkezésére. Jelenleg 15 gimnáziumi osztály, 7 ált. isk. felsőtagozatu osztály és 4 alsótagozatu osztály megindításáról kell gondoskodnunk.

Tanárképző Tanácsunk felmérve a nehézségeket és látva Debrecen nehéz iskolahelyzetét, javaslatot dolgozott ki egy újonnan felépítendő korszerű gyakorló iskola és diákotthon tervezetére. A kiküldött bizottság tervezetét TT-unk megvitatta és javasolta, hogy az új gyakorló iskola és diákotthon terve illesztessék be az egyetem 10 éves fejlesztési tervébe. Ugyanakkor az egyetem vezetőségének támogatásával tárgyalásokat folytattunk Debrecen Városi Tanács elnöké-

vel annak érdekében, hogy a Városi Tanács erkölcsileg és anyagilag is járuljon hozzá a tervezett gyakorló iskola és diákotthon felépítéséhez, mert így a város is egy jelentős iskolaépülettel gyarapodna.

Tanárképző Tanácsunk dr. Borbély András előterjesztése alapján megvitatta az új Gyakorlóiskolai Szabályzattervezetet és jóváhagyásra felterjesztette a Művelődésügyi Minisztériumba.

III.

Egyéves munkánk tanulságaiból, de ugyanakkor a hibák felmérése alapján adódnak következő tanévi programunk főbb körvonalai.

1/ Továbbra is előtérbe kell állítanunk és szaktanszékeink segítségével előbbre kell jutnunk a hallgatók eszmei, politikai, világnézeti nevelése terén. Fel kell hívunk szaktanszékeink figyelmét, hogy oktatómunkájukban mutassák meg a hallgatóknak egy-egy anyagrész világnézeti nevelő jellegét, hogy majd később tanári munkájukban megfelelően kihasználhassák a tananyag nyújtotta nevelési lehetőségeket. Nem elég, ha a marxista és a pedagógiai tanszók előadói oktatnak a marxista világnézet alapján, s a többi tanszokok előadói közül csak egyesek munkáját hatja át a materialista világszemlélet. A szaktárgyak előadóinak világnézeti és politikai állásfoglalása jelentős nevelő hatással van az ifjúságra, s a tényezők egyértelmű állásfoglalása biztosíthatja, egyedül a marxista világnézetre való nevelés hatékonyságát. Éppen ezért elhatározott szándékunk, hogy a tanszokokat a következő tanév elején minden egyes tanszékkal külön meg fogjuk beszélni.

2/ Napirendre kell tűznünk a tudós és tanárképzés viszonyát és ennek tantervi, tananyagbeli problémáit. E kérdés felvetését indokolja jelenlegi hallgatóink szakmai bizonytalanságának kérdése és a túlterhelés kétségtelenül meglévő volta is.

3/ Ugy véljük, helyes lenne a tanárképzés elvi problémáinak alapos, megfontolt megvitatása is, mert az élet egyre határozottabban sürgeti ezek megoldását. A Művelődésügyi Minisztérium rendelete értelmében létre kell hoznunk egy, a politechnikai képzéssel foglalkozó munkaközösséget. Ennek a munkaközösségnek meg kell vizsgálnia a kívánalmakat és a lehetőségeket és javaslatot kell kidolgoznia a politehnizációra képes tanárok felkészítése és nevelése érdekében, részint a közvetlenül sürgősen megvalósítandó teendőket, részint a perspektivikus feladatokat illetőleg.

Felül kell tehát vizsgálnunk:

a/ egyfelől az egyetemen folyó gyakorlati oktatást abból a szempontból, hogy az milyen mértékben segíti elő a jövőbeni tanárok politechnikai oktatásra való felkészítését; gondolnunk kell olyan tanárok képzésére is, akik az iskolákban folyó műhelyoktatást is vezetni tudják. /Famunka, vasmunka, elektromos gépek kezelése, autó-műszaki ismeretek, rádiótechnika, stb./,

b/ másfelől fel kell tárnunk azokat a tárgyi szükségleteket is amelyek részint az egyetemi képzésben, részint magában a gyakorló iskolában a politechnikai oktatás megvalósításához már most, de távlatban is szükségesek. Megfontolandónak tartjuk annak megvizsgálását is, hogy a humán szakos tanárok hogyan szerezhethetnek általános politechnikai ismeretet, illetve műveltséget.

4/ A következő tanévben kell gondoskodnunk az 5. év jó megszervezéséről és megfelelő kihasználásáról.

5/ A szak módszertani oktatók gondos megválogatásával jelentősen emelni kell hallgatóink szakdidaktikai képzettségét. Törekednünk kell arra, hogy már a programjuk megmutassa, mennyiben érvényesíthető és érvényesítendő a helyes és eredményes világnézeti nevelés éppen a szaktárgy tanításán keresztül. Gondoskodnunk kell arról is, hogy a szak módszertani előadások anyaga koordináltassék a gyakorló iskola munkájával. Megfontolandó szakdidaktikai laborok felállítására is.

6/ Meg kell szerveznünk a gyakorló iskolai tanárok szakmai és ideológiai továbbképzését és az egyes intézetekben folyó tudományos munkákba való bevonásukat.

7/ Intézetünk támogatásával biztosítanunk kell a gyakorló iskola szakfelügyeletének ellátását.

8/ Már a következő tanév első napjától kezdve tervszerűen kell végeznünk a vezetőtanárok kiválogatását, hogy újabb jó erőknél gyakorló iskolánkhoz való átkerülését biztosítsuk.

9/ A létrehozandó nevelési munkaközösséggel karöltve irányítanunk kell a gyakorló iskolában folyó oktató és nevelő munkát, tehát a pedagógiai tanszék vezetésével biztosítanunk kell a gyakorlóiskolai tanáraink további pedagógia-elméleti képzését.

10/ A Városi Tanács Művelődésügyi Osztályával való szoros együttműködéssel biztosítanunk kell, hogy azok a fiatal egyetemi oktatók, akik nem rendelkeznek iskolai gyakorlattal, 1962-ig legalább 1 éves gyakorlatot szerezhessenek.

A felvázolt problémák is bizonyítják, hogy nehéz és felelősségteljes munkánkat csak úgy tudjuk eredményesen elvégezni, ha a tanárképzés megjavításának, illetve továbbfejlesztésének ügye mellő felsorakoztatjuk egyetemünk valamennyi oktatóját.

Dr. Jausz Béla s.k.
a Tanárképző Tanács elnöke